

KAILGLIEMEŽU uzvaras gājiens

Tikai retais pēdējos gados būs palaidis garām nenogurstošo dārznieku cīņu ar Spānijas kailgliemezi. Tas Latvijā pirmoreiz konstatēts 2009. gadā Pastendē. Pietika tikai ar dažiem gadiem, lai jaunā un invazīvā suga izplatītos pa visu valsts teritoriju.

Dabas aizsardzības pārvaldes monitoringa dati liecina, ka visvairāk ziņojumu par privātpašumā, pašvaldības teritorijā, parkā, pastaigu takā, ezera malā konstatētiem Spānijas kailgliemežiem ir Latvijas centrālajā daļā, Kurzemē, Zemgalē, un speciālisti raksturo, ka vismazāk šī invazīvā suga pašlaik sastopama Latgalē, minot, ka "varbūt mazāk novērojumu, varbūt dārzos mazāk stādīti podotie, ievestie svešzemju augi". Tomēr speciālistu sliktākā prognoze ir tā, ka kailgliemeži Latvijā izskaust pilnībā vairs nav iespējams. Skaitliski individuus var mazināt un centties sadzīvot.

Kurzemieki rīkojas aktīvi

Vides eksperti norāda: ja īpašumā tikko pamana Spānijas kailgliemezi, tad vēl var iespēt ar invazīvo sugu cīnīties. Mehāniski katrs indivīds ir jānolasa un jāiznīcina. Vien svarīgi, lai kaimiņi to dara kopā. Ja viens cenšas invazīvo sugu apturēt, bet otrs neliekas ne zinīs, tad nebūs paliekoša rezultāta. Kailgliemezis pārvietojas, un kaitīgais dārzū, parku un ezermalu iemītnieks to dara visai ātri.

Augusta vidū Talsos notika pirmā publiskā kailgliemežu lasīšanas talka. Par šo aktivitāti ziņoja vairāki mediji. Talsu novads šogad aktīvāk iesaistās cīņā ar kailgliemežiem – pirmo reizi piecās publiskās teritorijās Talsu pilsētā izmantoti ķīmiskie līdzekļi, un, lai gan rezultāti ir acīmredzami, ar to nav pietiekami. Tāpēc, tumsai iestājoties, kad kailgliemeži ir visaktīvākie, talsenieki devās pirmajā publiskajā kailgliemežu lasīšanas talkā. Talsos Vilkmuižas ezera apkārtnē ir Spānijas kailgliemežu iecienīta vieta – mitra un ēnaina. Šī ir viena no piecām teritorijām, kas šovasar apstrādāta ar limacīdiem. Pašvaldība secinājusi, ka metode ir resursu ietilpīga un daļēji efektīva, tāpēc jākombinē ar citām metodēm. Un par

efektīvu tiek atzīta lasīšana ar rokām. Talsos talkas laikā pāris stundās salasīti vismaz 20 litri kailgliemežu.

"Aicinām ikvienu piedalīties brīvprātīgajā kustībā pret Spānijas kailgliemezi un pievienoties nākamajās lasīšanas talkās," teikts Talsu novada pašvaldības informācijā. Talsos arī apsver iespēju, ka entuziasti, kas grib vismaz ierobežot kailgliemeža invāziju, varētu apvienoties iknedēļas kailgliemežu lasīšanas klubīnā.

Salasītie gliemeži tiek mehāniski iznīcināti: pelde sālsūdenī, duršana uz mietiņiem, pārraušana uz pusēm. Izklaušās drastiski, bet ar invazīvu sugu citādi nevar. Arī vides speciālisti uzsvēruši, ka katrs indivīds ir jāiznīcina.

Lien pat promenādē

Tas ir Valmieras centrā, vietējo un pilsētas viesu iecienītā pastaigu un atpūtas vietā. Promenāde ir apkārt Dzirnava ezeriņam, un mitrā vieta, leknā zāle un apstādījumi tik Spānijas kailgliemežim. Saulainā, karstā laikā bezmugurkaulnieku uz ietvēm nesastapt, bet agrās rīta, vakara stundās, kad vēsāks un mitrāks, var pamanīt kailgliemežu bariņus.

Pirmoreiz 2018. gada vasarā pašvaldības sabiedriskās attiecības un mediji informēja par Spānijas kailgliemeža invāziju Valmierā un sekoja vairāki Dabas aizsardzības pārvaldes speciālistu padomi, ieteikumi, kā rīkoties, ja Spānijas kailgliemezis konstatēts privātpašumos.

Parunājot ar valmieriešiem, kuru pārziņā mazdārziņš, diemžēl katrs pateiks, ka šo invazīvo sugu savā īpašumā redzējis.

"No rīta devos izkārt veju. Mums zāliens, kurā plaši mārpuķīšu laukumi. Tur laikam mitruma vairāk, jo pāris lielus kailgliemežus un vismaz desmit mazākus varēja salasīt tieši tur," tā mazdārziņa saimniece Ilze Burkānciemā, kas ir viens no privātmāju rajoniem Valmierā. Citā mazdārziņā saimniece šķendējās, ka kailgliemeži nograuzuši prāvu ķirbi, atstājot vien tā mīkstumu stādītājiem. Ir privātmāju īpašnieki, kas pirmoreiz savā dzīvesvietā kailgliemežus pamanījuši zem pavasarī atvestās malkas kaudzes, jo tur pieturas mitrums, bet kāda sieviete bijusi pārliecināta, ka Spānijas kailgliemeža viņas saimniecībā vēl nav,

Spānijas kailgliemezis novērojams no pavasara līdz pat decembrim, ar aktivitātes kulmināciju no jūnija līdz septembrim. Liels izmērā, vidēji sasniedzot 10 centimetrus. Gliemeža krāsa mēdz variēt no oranžas līdz brūnai. Latvijā Spānijas kailgliemežim nav dabisko ienaidnieku.

bet tos atradusi, pārvietojot bērniem uzlikto peldbaseinu.

Invazīvā suga Valmierā ir un turpina savu uzvaras gājienu. Katrs, kurš īpašumā gliemežus pamana, tos salasa un piebeidz. Viens pārknēbjot, cits iemetot sāli. Lai lasītu kailgliemežus, kas vairojas Dzirnava ezeriņa krastā, iespējams, vienīgā izeja būtu brīvprātīgo talka. Pagaidām nav pašvaldības aicinājuma tādā piedalīties.

"Kailgliemeži jālasa ar rokām. Būtu jāorganizē pieaugušie, būtu vajadzīgas darba rokas, kas to dara, jo nevar pieaicināt skolēnus palīgus. Es atceros, ka mudinājām glābt aizsargājamās sugas, piemēram, krupjus, lūdzot bērņus tos pieskatīt, nonest no ceļa, lai izglābtu, bet mēs nevaram uzrunāt skolēnus, lai lasa gliemežus, kuri būs jāiznīcina. Paliels dzīvnieks tomēr. Tā ir sensitīva lieta," tā Valmieras novada pašvaldības Dabas resursu pārvaldības nodaļas vadītāja Iveta Ence, piebilstot, ka pagaidām nav diskutēts par to, kā jautājumu risināt.

"Es nenoliedzu, ka tā ir problēma un to noteikti nāksies risināt, bet pagaidām nevienā teikumā nevaru lielīties ar to, ka mums būtu plāns, vai esam kaut ko gatavi darīt. Domāju, ka jādiskutē, jāpiesaista arī eksperti, mums vajadzētu Dabas aizsardzības pārvaldes speciālistu ieteikumus, kā darīt labāk, prasmīgāk, jo kaut ko paveikt uz savu roku diez vai ir jēgpilni," tā I. Ence, piebilstot, ka Spānijas kailgliemeži nav vienīgā suga, kas traucē iedzīvotāju labsajūtai un darbībai. Valmieras novadā esot sūdzības par nesakārtotām teritorijām ar latvāņiem, zeltslotiņām, arī lupīnām. Tāpat iedzīvotājiem traucē, ka kaijas ir apsēdušas pilsētas daudzdzīvokļu namu jumtu kores.

"Mēs jau nešausim kaijas, bet arī ir jāmeklē izskaidrojums, ko un kā pareizāk darīt, lai šo putnu pilsētā būtu nevis vairāk, bet mazāk. Mēs neesam piejūras pilsēta, bet putni ir savairojušies un iedzīvotājiem traucē," teic pašvaldības amatpersona.

Kaitīgs dabai un saimnieciskajai darbībai

Spānijas kailgliemezis ir viena no jaunākajām invazīvajām sugām Latvijā.

Invazīvajām sugām var vajadzēt pat 100 gadus, lai pielāgotos kādai teritorijai, bet Spānijas kailgliemežim nevajadzēja pat desmit gadus, lai būtu spēcīgi invazīvs. Kailgliemezis tika ievests un joprojām tiek ievests ar podotajiem stādiem, augsni. Būvgruži, atkritumi ir veids, kā kailgliemezis cejo pa tuvākajām teritorijām, bet no ārvalstīm ar stādiem podos. "Ievedot savā saimniecībā, mazdārziņā šo sugu, no viņa vajā tikt būtībā ir neiespējami," norāda arī Dabas aizsardzības pārvaldes LIFE IP LatViaNature invazīvo sugu eksperte Santa Rutkovska, piebilstot, ka, izvēloties dekoratīvos augus stādījumiem, ainaviskas vides veidošanai, ir visas iespējas pašlaik piemeklēt Latvijas stādaudzētavās sarūpēto. Iegādājoties Latvijā audzēto, būs iespējams arī iegūt vairāk ziņu par auga īpašībām. Iepērkoties lielveikalos vai internetā, šīs ziņas būs skopākas, un nevienam ar nevarēs zināt, vai augsne, kurā jau ieaudzies košais stāds, nav maza kailgliemeža vai simtiem indivīdu izdētu oļiņu.

Spānijas kailgliemezi kā invazīvu sugu raksturo divas pamatdarbības: ēst un vairoties. Gadā viens indivīds izdēj līdz 500 olām. No viena rodas 500 jauni gliemeži, kas izaug garumā vidēji līdz 10 centimetriem, un visi viņi metas ēst augu barību, citus bezmugurkaulniekus.

"Kāpēc kailgliemezis tik ļoti uzmanības centrā? Kailgliemezis ļoti kaitē privātpašumam, mazdārziņam, jo tur viņš jūtas kā restorānā. Apēd kāpostus, salātus, gurķus un zemesenes desertā. Tāpēc viņš dzīvo tuvu cilvēkam, jo tur viņam vieglāk izdzīvot. Savvaļā graudzāļu laukā viņam klātos grūtāk," skaidro eksperte.

Spānijas kailgliemezis ir invazīvs daudzās Eiropas valstīs.

Vācijā, ja īpašumā ir Spānijas kailgliemezis, tad īpašuma vērtība būtiski krītas un būtisks kaitējums tiek nodarīts ražotājiem. Zviedrijā, Norvēģijā zemeņu audzētāji pērn bijuši panikā, jo lielu daļu ražas, tāpat arī plānoto ienākumu, iznīcinājuši kailgliemeži.

Aicina ziņot par izplatību

Pirms dažiem gadiem, kad Spānijas kailgliemežu uzvaras gājiens turpinājies un vajadzējis izsekot tā izplatības dinamikai, Dabas aizsardzības pārvalde izveidojusi e-pasta adresi, lai iedzīvotāji rakstītu, kur no jauna manījuši šo invazīvo radījumu. Cilvēku atsauce bija liela. Tagad parasts e-pasts pārtapis interneta vietnē un mobilajā lietotnē "Invazīvo sugu pārvaldnieks". Tajā ievietots 50 nozīmīgāko sugu saraksts: invazīvie augi un dzīvnieki, tur pieejami fakti par katru sugu, īss to apraksts, arī attēli, lai vieglāk sugu atpazīt. Pārvaldniekā rodama informācija par to, kurās teritorijās invazīvā suga visplašāk izplatīta, iedzīvotāji var aplūkot, vai suga sastopama viņu novadā vai kaimiņos.

"Ja cilvēki mums paziņo, kur invazīvo sugu sastapuši, pamanījuši pirmoreiz, tad tas vēl ir brīdis, kad rīkoties. Izejas dati ir mūsu atslēgas vārds. Ja noķeram izplatības sākumu, tad varam zvanīt trauksmes zvanus, mudināt tikt ar invazīvās sugas aizsākumiem teritorijā galā. Ja šo posmu palaižam garām, nerīkojamies, tad, kā jau iepriekš tika minēts, dažu sugu invāzija Latvijā ir ļoti strauja," norāda Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvis.

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.